

חוברת תרגול – תחי הדמוקרטיה: שיעור שירה לקראת הבחירות

מהדורה למורה חנ"מ

מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את הרקע ההיסטורי של כתיבת השיר ואת הקשרו לבחירות בבריטניה ב-1945
- לזהות ולהסביר אמצעים אמנותיים מרכזיים בשיר (אנפורה, האנשה, הפלגה, פרדוקס)
- להבחין בין ערכים דמוקרטיים לבין מאפייני משטר טוטליטרי
- לתרגל כתיבה יצירתית בהשראת תבנית השיר תוך שימוש בשפה מכבדת ולא פוליטית

גרסת חנ"מ – פחות פריטים, עד 3 אפשרויות בחירה, בנק מילים, גופן מוגדל ושורות כתיבה רחבות. מומלץ להקריא את ההוראות בקול ולעבוד חלק אחר חלק, בלי הגבלת זמן.

חלק א' – פרק 1 • רקע היסטורי: קיץ 1945 ו'הטור השביעי' – עובדות יסוד

1. א – מאי 1945
2. ב – בריטניה
3. ב – קלמנט אטלי

חלק ב' – פרק 1 • רקע היסטורי: קיץ 1945 ו'הטור השביעי' – השלמת פרטים

1. מאי
2. הפסיד

חלק ג' – פרק 1 • רקע היסטורי: קיץ 1945 ו'הטור השביעי' – הבנה והסקת מסקנות

1. כי הוא הנהיג את בריטניה לניצחון במלחמה, ולמרות זאת העם בחר להחליף אותו בבחירות חופשיות

חלק ד' – פרק 2 • קריאה צמודה: אוצר מילים ואמצעים אמנותיים בשיר – הבנת אוצר המילים

1. ד – 1 (מי שלועגים ומזלזלים במישהו)
2. ג – 2 (מביישת, גורמת לבושה)
3. א – 3 (חזקה ונחושה)
4. ב – 4 (בגלוי, מול כולם)

חלק ה' – פרק 2 • קריאה צמודה: אוצר מילים ואמצעים אמנותיים בשיר – זיהוי אמצעים אמנותיים

1. א – אנפורה
2. א – האנשה

חלק ו' – פרק 2 • קריאה צמודה: אוצר מילים ואמצעים אמנותיים בשיר – חשיבה ויישום

1. שההנהגה יכולה וצריכה להשתנות בהתאם למה שהזמן והמצב דורשים
2. True

חלק ז' – פרק 3 • מיון והשוואה: דמוקרטיה מול משטר טוטליטרי – התאמת מאפיינים

1. ד – 1 (דמוקרטיה)
2. ג – 2 (משטר טוטליטרי)
3. ב – 3 (דמוקרטיה)
4. א – 4 (משטר טוטליטרי)

חלק ח' – פרק 3 • מיון והשוואה: דמוקרטיה מול משטר טוטליטרי – הבנה ויישום

1. א – מתחלף בשלום
2. ב – תעמולה ומידע מבוקר

חלק ט' – פרק 3 • מיון והשוואה: דמוקרטיה מול משטר טוטליטרי – חשיבה והשוואה

1. התשובה תציין שחופש הביקורת מאפשר לזהות טעויות ולתקן אותן, לשפר את השלטון, ולמנוע מצב של דיכוי - בניגוד למשטר שבו מבקרים מושתקים ונרדפים

חלק י' – פרק 4 • משחקי תרגול: התאמה, סדר רעיונות וחידון – התאמת מילים ופירושים

- 1 – ד (חזקה ונחושה)
- 2 – ג (טענו בגאווה למשהו שאין להם)
- 3 – א (שאי אפשר להכניע)
- 4 – ב (נחלש ונעלם)

חלק י"א – פרק 4 • משחקי תרגול: התאמה, סדר רעיונות וחידון – סדר הרעיונות בשיר

1. קריאות הלל לדמוקרטיה, שמביישת את מי שלעגו לה
2. כוחה של הדמוקרטיה: היא מחליפה מנהיגים בגלוי, לפי צורכי הזמן
3. חופש הדעה – רוח שאי אפשר לכבוש

חלק י"ב – פרק 4 • משחקי תרגול: התאמה, סדר רעיונות וחידון – זיהוי אמצעים וחידון מסכם

1. א – אנפורה

חלק י"ג – פרק 4 • משחקי תרגול: התאמה, סדר רעיונות וחידון – נכון/לא נכון וחשיבה

1. לא נכון – בשיר הדמוקרטיה דווקא מוצגת כחזקה, כמי שעמדה במבחן ומביישת את מלעיגיה.

חלק י"ד – פרק 5 • משימות יצירה: בית משלי, מכתב וכרזה – הכרת התבנית

1. א – אנפורה
2. א – תיאור דבר מופשט כאילו הוא אדם הפועל

חלק ט"ו – פרק 5 • משימות יצירה: בית משלי, מכתב וכרזה – הכרת התבנית (המשך)

1. נכון – השיר פותח כמה שורות במילה תחי, כמו קריאת הלל לדמוקרטיה.
2. נכון – המשימה מציינת חריזה כתוספת רצויה, לא הכרחית.

חלק ט"ז – פרק 5 • משימות יצירה: בית משלי, מכתב וכרזה – השלמת תבנית

1. מילה

חלק י"ז – פרק 5 • משימות יצירה: בית משלי, מכתב וכרזה – התאמת ערך לפעולה

- 1 – ד (מטה אוזן לכל קול)
- 2 – ג (מחלקת לכולם מקום שווה)
- 3 – ב (פותחת דלתות לשאלות חדשות)
- 4 – א (ממתינה בשקט לתשובה)

חלק י"ח – פרק 6 • שיח מכבד: גלגל השיח וסיכום ערכים – זיהוי ערכי הדמוקרטיה

1. נכון – כך מתואר בהשוואה בין דמוקרטיה למשטר טוטליטרי
2. לא נכון – במשטר טוטליטרי המבקרים מושתקים ונרדפים
3. לא נכון – השיר מתפעל מעצם האפשרות להחליף שלטון בפתק, לא ממי ניצח

חלק י"ט – פרק 6 • שיח מכבד: גלגל השיח וסיכום ערכים – מיון התנהגויות בשיח

- 1 – ג (שיח מכבד)
- 2 – א (שיח לא מכבד)
- 3 – ד (שיח מכבד)
- 4 – ב (שיח לא מכבד)

חלק כ' – פרק 6 • שיח מכבד: גלגל השיח וסיכום ערכים – כתיבה ומחשבה

כרטיס יציאה – מה לחפש

- תשובה טובה תזכיר את סיום המלחמה, לעג המשטרים הטוטליטריים לדמוקרטיה, והפסד צ'רצ'יל בבחירות
- תשובה טובה תציין שניים מתוך: אנפורה, האנשה, הפלגה, פרדוקס, חריזה – עם דוגמה קצרה מהשיר
- תשובה טובה תבחין נכון בין המונחים בעזרת הטבלה והדוגמאות שנלמדו

טיפים להפעלה:

- ניתן לפרוש את החוברת על פני 2-3 שיעורים: שיעור ראשון לרקע וקריאה צמודה, שיעור שני למשחקים ולמיון הערכים, שיעור שלישי למשימות היצירה ולשיח המכבד
- לתלמידי ח׳ מומלץ להתמקד בפרקים 1-4 ולפשט את משימת הכתיבה בפרק 5; לתלמידי י׳-י״ב ניתן להוסיף דיון מעמיק יותר בפרדוקס ובזיקה לבחירות בכלל
- מומלץ לפתוח כל שיעור בתזכורת לכלל השיחה: מדברים על איך בוחרים, לא על במי – ולחזור על כך גם לפני פרק 6
- ניתן לעבוד בזוגות על משחקי ההתאמה והמיון, ולבצע את משימת הכתיבה בפרק 5 באופן אישי ולשתף בקבוצות קטנות

חוברת תרגול – תחי הדמוקרטיה: שיעור שירה לקראת הבחירות

תחי הדמוקרטיה – שיעור שירה לקראת הבחירות

· חנ"מ

תוכן החוברת

1. פרק 1 – רקע היסטורי: קיץ 1945 ו'הטור השביעי'
2. פרק 2 – קריאה צמודה: אוצר מילים ואמצעים אמנותיים בשיר
3. פרק 3 – מיון והשוואה: דמוקרטיה מול משטר טוטליטרי
4. פרק 4 – משחקי תרגול: התאמה, סדר רעיונות וחידון
5. פרק 5 – משימות יצירה: בית משלי, מכתב וכרזה
6. פרק 6 – שיח מכבד: גלגל השיח וסיכום ערכים

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – תחי הדמוקרטיה: שיעור שירה לקראת הבחירות

חוברת התלמיד/ה חנ"מ

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

בחוברת זו תתרגלו את תוכן השיעור על השיר 'תחי הדמוקרטיה' – מהרקע ההיסטורי, דרך קריאה צמודה ומשחקים, ועד כתיבה יצירתית משלכם. עברו על הפרקים לפי הסדר, והיעזרו בתיבת המושגים בכל פעם שנתקלים במילה לא מוכרת. זכרו: מדברים כאן על איך בוחרים, לא על במי בוחרים.

בנק מילים: מילה | הפסיד | מאי

1 חלק א' – פרק 1 • רקע היסטורי: קיץ 1945 ו'הטור השביעי' – עובדות יסוד

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מתי הסתיימה מלחמת העולם השנייה באירופה, לפי הרקע ההיסטורי?

א) מאי 1945 ב) יולי 1945 ג) אוגוסט 1945

2. באיזו מדינה נערכו הבחירות שמוזכרות ברקע לשיר?

א) ארצות הברית ב) בריטניה ג) צרפת

3. מי ניצח בבחירות בבריטניה ב-1945?

א) וינסטון צ'רצ'יל ב) קלמנט אטלי ג) פרנקלין רוזוולט

2 חלק ב' – פרק 1 • רקע היסטורי: קיץ 1945 ו'הטור השביעי' – השלמת פרטים

השלימו את המילה החסרה.

1. גרמניה הנאצית נכנעה ב- _____ 1945.

2. וינסטון צ'רצ'יל, שהנהיג את בריטניה לניצחון במלחמה, _____ בבחירות של 1945.

3 חלק ג׳ – פרק 1 • רקע היסטורי: קיץ 1945 ו'הטור השביעי' – הבנה והסקת מסקנות

ענו בקצרה.

1. למה הופתעו רבים מהפסדו של צ'רצ'יל בבחירות?

_____

_____

_____

4 חלק ד׳ – פרק 2 • קריאה צמודה: אוצר מילים ואמצעים אמנותיים בשיר – הבנת אוצר המילים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. מַלְעִיגִים	___	**א.** חזקה ונחושה
2. מַכְלִימָה	___	**ב.** בגלוי, מול כולם
3. תַּקִּיפָה	___	**ג.** מביישת, גורמת לבושה
4. לְעֵין הַכֹּל	___	**ד.** מי שלועגים ומזלזלים במישהו

5 חלק ה׳ – פרק 2 • קריאה צמודה: אוצר מילים ואמצעים אמנותיים בשיר – זיהוי אמצעים אמנותיים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. כשהמילה "תְּחִי" חוזרת בתחילת כמה שורות ברצף, זהו אמצעי אמנותי שנקרא:

(א) אנפורה (ב) מטאפורה (ג) פרדוקס

2. כשהדמוקרטיה מתוארת בשיר כמי שמכלימה, תקיפה ומחליפה מנהיגים, כלומר כמו אישה פועלת, זהו אמצעי שנקרא:

(א) האנשה (ב) פרדוקס (ג) חריזה

6 חלק ו' – פרק 2 • קריאה צמודה: אוצר מילים ואמצעים אמנותיים בשיר – חשיבה ויישום

ענו בקצרה.

1. הסבירו במילים שלכם מה הכוונה בביטוי "כְּצֹרֶךְ הַתְּקוּפוֹת".

2. קבעו אם נכון או לא נכון: החריזה בין "תַּקִּיפוֹת" ל"תְּקוּפוֹת" מחברת בין הרעיון של כוח לבין הרעיון של שינוי בזמן.

7 חלק ז' – פרק 3 • מיון והשוואה: דמוקרטיה מול משטר טוטליטרי – התאמת מאפיינים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. האזרחים בוחרים בבחירות חופשיות וחשאיות	___	**א.** משטר טוטליטרי
2. אין בחירות אמיתיות	___	**ב.** דמוקרטיה
3. השלטון מתחלף בשלום	___	**ג.** משטר טוטליטרי
4. אותו שליט נשאר בשלטון לתמיד	___	**ד.** דמוקרטיה

8 חלק ח' – פרק 3 • מיון והשוואה: דמוקרטיה מול משטר טוטליטרי

– הבנה ויישום

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. לפי הטבלה באתר, מה קורה לשלטון בדמוקרטיה כשהוא מפסיד בבחירות?

(א) מתחלף בשלום (ב) נשאר בכוח בכל מחיר (ג) נאסר על ידי בית המשפט

2. מה מאפיין את העיתונות במשטר טוטליטרי, לפי הטבלה?

(א) עיתונות חופשית לגמרי (ב) תעמולה ומידע מבוקר (ג) אין עיתונות כלל

9 חלק ט' – פרק 3 • מיון והשוואה: דמוקרטיה מול משטר טוטליטרי – חשיבה והשוואה

ענו בקצרה.

1. הסבירו במילים שלכם: למה חופש הביקורת (האפשרות לבקר את השלטון) חשוב לדמוקרטיה?

10 חלק י' – פרק 4 • משחקי תרגול: התאמה, סדר רעיונות וחידון – התאמת מילים ופירושים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. תַּקִּיפָה	___	**א.** שאי אפשר להכניע
2. הִתְיַמְּרוּ	___	**ב.** נחלש ונעלם
3. בִּלְתִּי נִכְבָּשׁת	___	**ג.** טענו בגאווה למשהו שאין להם
4. גָּוַע	___	**ד.** חזקה ונחושה

11 חלק י״א – פרק 4 • משחקי תרגול: התאמה, סדר רעיונות וחידון – סדר הרעיונות בשיר

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	חופש הדעה – רוח שאי אפשר לכבוש
☐	קריאות הלל לדמוקרטיה, שמביישת את מי שלעגו לה
☐	כוחה של הדמוקרטיה: היא מחליפה מנהיגים בגלוי, לפי צורכי הזמן

12 חלק י״ב – פרק 4 • משחקי תרגול: התאמה, סדר רעיונות וחידון – זיהוי אמצעים וחידון מסכם

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. באיזה אמצעי אמנותי משתמש אלתרמן כשהוא פותח שלוש שורות ברצף במילה 'תִּחִי'?

א) אנפורה ב) מטאפורה ג) הפתעה בסיום

13 חלק י״ג – פרק 4 • משחקי תרגול: התאמה, סדר רעיונות וחידון – נכון/לא נכון וחשיבה

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בשיר הדמוקרטיה מתוארת כחלשה וחסרת יכולת לעמוד במשברים.	☐	☐

14 חלק י״ד – פרק 5 • משימות יצירה: בית משלי, מכתב וכרזה – הכרת התבנית

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהו שם האמצעי האמנותי שבו חוזרת אותה מילה בתחילת כמה שורות רצופות?

(א) אנפורה (ב) חריזה (ג) האנשה

2. מהי האנשה?

(א) תיאור דבר מופשט כאילו הוא אדם הפועל (ב) חזרה על צליל בסוף שורות

(ג) השוואה בין שני דברים דומים

15 חלק ט"ו – פרק 5 • משימות יצירה: בית משלי, מכתב וכרזה – הכרת התבנית (המשך)

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בבית הראשון של השיר, המילה החוזרת בתחילת השורות היא 'תחי'.	☐	☐
2	בתבנית הכתיבה של המשימה, אפשר (אך לא חובה) להוסיף גם חריזה לבית.	☐	☐

16 חלק ט"ז – פרק 5 • משימות יצירה: בית משלי, מכתב וכרזה – השלמת תבנית

השלימו את המילה החסרה.

1. כדי ליצור אנפורה בבית שלי, אני צריך/ה לפתוח כמה שורות באותה _____ .

17 חלק י"ז – פרק 5 • משימות יצירה: בית משלי, מכתב וכרזה – התאמת ערך לפעולה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. הקשבה	___	**א.** ממתינה בשקט לתשובה
2. שוויון	___	**ב.** פותחת דלתות לשאלות חדשות

3. סקרנות	___	**ג.** מחלקת לכולם מקום שווה
4. סבלנות	___	**ד.** מטה אוזן לכל קול

18 חלק י״ח – פרק 6 • שיח מכבד: גלגל השיח וסיכום ערכים – זיהוי ערכי הדמוקרטיה

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בדמוקרטיה השלטון מתחלף בבחירות חופשיות וחשאיות	☐	☐
2	במשטר טוטליטרי מותר לבקר את השלטון בחופשיות	☐	☐
3	השיר של אלתרמן עוסק בשאלה מי צריך לנצח בבחירות	☐	☐

19 חלק י״ט – פרק 6 • שיח מכבד: גלגל השיח וסיכום ערכים – מיון התנהגויות בשיח

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. להקשיב עד הסוף לפני שעונים	___	**א.** שיח לא מכבד
2. לצעוק כדי להשתיק את הצד השני	___	**ב.** שיח לא מכבד
3. לשאול שאלה כדי להבין את הטיעון של האחר	___	**ג.** שיח מכבד
4. לכנות מי שחולק עליי בכינויי גנאי	___	**ד.** שיח מכבד

20 חלק כ׳ – פרק 6 • שיח מכבד: גלגל השיח וסיכום ערכים – כתיבה ומחשבה

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

כרטיס יציאה

האם אני יכול/ה להסביר מדוע השיר נכתב דווקא בקיץ 1945, ומה היה האירוע שהשראה אותו?

האם אני יכול/ה לזהות לפחות שני אמצעים אמנותיים בבית הראשון ולהסביר את תפקידם?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀